

نمازهای واجب

نماز بهترین اعمال دینی است که اگر قبول درگاه خداوند عالم شود، عبادت‌های دیگر هم قبول می‌شود و اگر پذیرفته نشود اعمال دیگر هم قبول نمی‌شود. و همانطور که اگر انسان در هر شبانه روز پنج نوبت در نهر آبی شستشو کند چرك در بدنش نمی‌ماند، نمازهای پنجگانه هم انسان را از گناهان پاک می‌کنند. و سزاوار است که انسان نماز را در اول وقت بخواند و کسی که نماز را پست و سبک‌شمارد مانند کسی است که نماز نمی‌خواند. پیغمبر اکرم(صلی الله علیه وآله) فرمود: «کسی که به نماز اهمیّت ندهد و آن را سبک‌شمارد سزاوار عذاب آخرت است»

روزی حضرت در مسجد تشریف داشتند مردی وارد و مشغول نماز شد و رکوع و سجودش را کاملاً بجا نیاورد، حضرت فرمودند: «اگر این مرد در حالی که نمازش این طور است از دنیا برود، به دین من از دنیا نرفته است»

پس انسان باید مواظب باشد که به عجله و شتابزدگی نماز نخواند و در حال نماز به یاد خدا باشد و متوجه باشد با چه کسی سخن می‌گوید و خود را در مقابل عظمت و بزرگی

خداوند عالم بسیار پست و ناچیز ببیند و اگر انسان در موقع نماز کاملاً به این مطلب توجه کند، از خود بی خبر می شود، چنانچه در حال نماز تیر را از پای مبارك امیرالمؤمنین (علیه السلام) بیرون کشیدند و آن حضرت متوجه نشدند و نیز باید نمازگزار توبه و استغفار نماید و گناहانی که مانع قبول شدن نماز است، مانند حسد، کبر، غیبت، خوردن حرام، آشامیدن مسکرات و ندادن خمس و زکات و بلکه هر معصیتی را ترک کند. و همچنین سزاوار است کارهایی که ثواب نماز را کم می کند بجا نیاورد، مثلاً در حال خواب آلودگی و خودداری از بول به نماز نایستد، و در موقع نماز به آسمان نگاه نکند و نیز کارهایی که ثواب نماز را زیاد می کند بجا آورد، مثلاً انگشتی عقیق بدست کند و لباس پاکیزه بپوشد و شانه و مسواک کند و خود را خوشبو نماید

نمازهای واجب

شش نوع نماز واجب وجود دارد:

۱. نمازهای یومیّه ۲. نماز آیات ۳. نماز میّت ۴. نماز طواف واجب خانه کعبه (مانند نماز طواف در عمره تمتّع و عمره مفرده، و نماز طواف در حجّ تمتّع و نماز طواف نساء) ۵. نماز قضای پدر که بر پسر بزرگتر واجب است، و همین طور مادر

بنابر احتیاط واجب. ۶. نمازی که به واسطه اجاره و نذر و قسم و عهد واجب می شود.

نمازهای واجب یومیه

نمازهای واجب یومیّه پنج است: ظهر و عصر؛ هرکدام چهار رکعت. مغرب، سه رکعت. عشا، چهار رکعت صبح، دو رکعت. در سفر باید نمازهای چهار رکعتی را با شرائطی که گفته می شود دو رکعت خواند.

وقت نماز ظهر و عصر

اگر چوب یا چیزی مانند آن را، راست در زمین هموار فرو برند صبح که خورشید بیرون می آید سایه آن به طرف مغرب می افتد و هرچه آفتاب بالا می آید این سایه کم می شود و در شهرهای ما در اوّل ظهر شرعی به آخرین درجه کمی می رسد و ظهر که گذشت سایه آن به طرف مشرق برمی گردد و هرچه خورشید رو به مغرب می رود، سایه زیادتر می شود. بنابراین وقتی سایه به آخرین درجه کمی رسید و دو مرتبه رو به زیاد شدن گذاشت، معلوم می شود ظهر شرعی شده

است. ولی در بعضی شهرها مثل مکه که گاهی موقع ظهر سایه به کلی از بین می رود بعد از آنکه سایه دوباره پیدا شد، معلوم می شود ظهر شده است. چوب یا چیز دیگری را که برای معین کردن ظهر به زمین فرو می برند شاخص گویند. نماز ظهر و عصر هرکدام وقت مخصوص و مشترکی دارند: وقت مخصوص نماز ظهر از اول ظهر است تا وقتی که از ظهر به اندازه خواندن نماز ظهر بگذرد. و وقت مخصوص نماز عصر موقعی است که به اندازه خواندن نماز عصر، وقت به مغرب مانده باشد که اگر کسی تا این موقع نماز ظهر را نخوانده، نماز ظهر او قضا شده و باید نماز عصر را بخواند. و مابین وقت مخصوص نماز ظهر و وقت مخصوص نماز عصر، وقت مشترک نماز ظهر و نماز عصر است، و اگر کسی در این وقت اشتباهاً نماز ظهر یا عصر را به جای دیگری بخواند، نمازش صحیح است. اگر پیش از خواندن نماز ظهر، سهواً مشغول نماز عصر شود و در بین نماز بفهمد اشتباه کرده است، چنانچه در وقت مشترک باشد، باید نیت را به نماز ظهر برگرداند یعنی نیت کند که آنچه تا حال خوانده ام و آنچه را مشغولم و آنچه بعد می خوانم همه نماز ظهر باشد و بعد از آنکه نماز را تمام کرد، نماز عصر را بخواند. و اگر در وقت مخصوص به ظهر باشد به احتیاط واجب نیت را به نماز ظهر برگرداند و نماز را تمام کند، و دوباره آن را بخواند. نماز جمعه دو رکعت است و در روز جمعه

جانشین نماز ظهر می شود و در زمان حضور پیامبر(صلی الله علیه وآله) و امام معصوم (علیه السلام) و نائب خاص او واجب عینی است اما در زمان غیبت کبری واجب تخییری است یعنی میان نماز جمعه و نماز ظهر مخیر است ولی در زمانی که حکومت عدل اسلامی باشد و نماز جمعه اقامه شود بهتر آن است که نماز جمعه خوانده شود. احتیاط واجب آن است که نماز جمعه را از موقعی که عرفاً اول ظهر می گویند تأخیر نیاندازند و اگر از اوائل ظهر تأخیر افتاد به جای نماز جمعه نماز ظهر بخوانند. همانطور که بیان شده است برای هر يك از نمازهای ظهر و عصر، و مغرب و عشا يك وقت مخصوص وجود دارد، که اگر مکلف عمداً نماز عصر را در وقت مخصوص ظهر یا نماز عشا را عمداً در وقت مخصوص مغرب بخواند نمازش باطل است. اما اگر بخواهد نماز دیگری مانند قضاء نماز صبح یا غیر آن را در وقت مخصوص ظهر یا مغرب بخواند نمازش صحیح است.

وقت نماز مغرب و عشاء

مغرب موقعی است که سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا می شود از بالای سر انسان بگذرد. نماز مغرب و

عشا هرکدام وقت مخصوص و مشترکی دارند: وقت مخصوص نماز مغرب از اول مغرب است تا وقتی که از مغرب به اندازه خواندن سه رکعت نماز بگذرد بنابراین اگر کسی مسافر باشد و تمام نماز عشا را سهواً در این وقت بخواند نمازش باطل است. و وقت مخصوص نماز عشا موقعی است که به اندازه خواندن نماز عشا به نصف شب مانده باشد که اگر کسی تا این موقع نماز مغرب را عمداً نخوانده باشد باید اول نماز عشا و بعد از آن نماز مغرب را بخواند و بین وقت مخصوص نماز مغرب و وقت مخصوص نماز عشا وقت مشترك نماز مغرب و عشا است که اگر کسی در اینوقت اشتباهاً نماز عشا را پیش از نماز مغرب بخواند و بعد از نماز ملتفت شود نمازش صحیح است و باید نماز مغرب را بعد از آن بجا آورد. وقت مخصوص و مشترك که معنی آن در مسأله پیش گفته شد برای اشخاص فرق می کند مثلاً اگر به اندازه خواندن دو رکعت نماز از اول ظهر بگذرد وقت مخصوص نماز ظهر کسی که مسافر است تمام شده و داخل وقت مشترك می شود، و برای کسی که مسافر نیست باید به اندازه خواندن چهار رکعت از اول ظهر بگذرد. اگر پیش از خواندن نماز مغرب سهواً مشغول نماز عشا شود و در بین نماز بفهمد که اشتباه کرده است چنانچه تمام آنچه را خوانده یا مقداری از آن را در وقت مشترك خوانده و به رکوع رکعت چهارم نرفته است باید نیت را به نماز مغرب برگرداند و نماز را

تمام کند و بعد نماز عشا را بخواند و چنانچه در وقت مختص مغرب بفهمد اشتباه کرده بنا بر احتیاط واجب نمازش باطل است و اگر به رکوع رکعت چهارم رفته باید نماز عشا را تمام کند بعد نماز مغرب را بخواند. آخر وقت نماز عشا نصف شب است، و احتیاط واجب آن است که برای نماز مغرب و عشا و مانند اینها شب را از اوّل غروب تا اذان صبح حساب کرد، و برای نماز شب و مانند آن تا اوّل آفتاب حساب کرد(۱). اگر به واسطه عذری نماز مغرب یا نماز عشا را تا نصف شب نخواند بنا بر احتیاط واجب باید تا قبل از اذان صبح بدون اینکه نیت ادا و قضا کند بجا آورد.

وقت نماز صبح

نزدیک اذان صبح از طرف مشرق، سفیده ای رو به بالا حرکت می کند که آن را فجر اوّل گویند وقتی که آن سفیده در طرف مشرق و افق پهن و گسترده می شود آن را فجر دوّم گویند که اوّل وقت نماز صبح است و آخر وقت نماز صبح موقعی است که آفتاب بیرون می آید.

نماز آیات

نماز آیات به واسطه چهار چیز واجب می شود: اول : گرفتن خورشید، دوم : گرفتن ماه ، اگر چه مقدار کمی از خورشید و ماه گرفته شود و کسی هم از آن نترسد. سوم : زلزله اگر چه کسی هم نترسد. چهارم : رعد و برق و بادهای سیاه و سرخ و مانند اینها، در صورتی که بیشتر مردم بترسند. نماز آیات دو رکعت است و در هر رکعت پنج رکوع دارد. دستور آن نیز این است که انسان بعد از نیت تکبیر بگوید و يك حمد و يك سوره تمام بخواند و به رکوع برود و سر از رکوع بردارد و دوباره يك حمد و يك سوره بخواند. باز به رکوع برود تا پنج مرتبه ، بعد از بلند شدن از رکوع پنجم ، دو سجده نماید و برخیزد. رکعت دوم را هم مثل رکعت اول به جا آورد و تشهد بخواند و سلام دهد. همچنین می تواند به جای خواندن سوره تمام ، يك سوره را پنج قسمت کند و يك آیه یا بیشتر از آن را بخواند و به رکوع برود و سر بردارد و بدون این که حمد بخواند، قسمت دوم از همان سوره را بخواند و به رکوع برود؛ همین طور تا پیش از رکوع پنجم سوره را تمام نماید.

آداب نماز آیات عبارتند از: ۱ - در نماز آیات مستحب است که به

جای اذان و اقامه ، سه مرتبه به قصد امید ثواب ، بگوید:
(الصلاة)) ۲ - مستحب است که نمازگزار بعد از رکوع پنجم و

دهم بگوید: ((سمع الله لمن حمده)) ۳ - مستحب است نمازگزار پیش از هر رکوع و بعد از آن تکبیر بگوید؛ ولی بعد از رکوع پنجم و دهم ، گفتن تکبیر مستحب نیست. ۴ - مستحب است که انسان پیش از رکوع دوم ، چهارم ، ششم ، هشتم و دهم ، قنوت بخواند و اگر فقط يك قنوت ، پیش از رکوع دهم بخواند کافی است . ۵ - مستحب است که حمد و سوره نماز آیات به (بلند) خوانده شود.. ۶ - در نماز آیات مخصوصا برای کسوف خورشید مستحب است که انسان نمازش را طول بدهد. ۷ - مستحب است که در نماز آیات خصوصا در کسوف خورشید، سوره های طولانی مانند یس ، روم و کهف و امثال آن خوانده شود. ۸ - مستحب است که نمازگزار بعد از نماز آیات تا باز شدن قرص ، در محل نماز بنشیند و مشغول دعا و ذکر شود. ۹ - اگر تا باز شدن قرص وقت است مستحب است که نماز را دوباره خواند. ۱۰ - مستحب است که نماز آیات به جماعت خوانده شود. ۱۱ - برای قضای نماز آیات ، مستحب است که نمازگزار غسل کند..

نماز میت

خواندن نماز میت بر هر مسلمانی (و هر کسی که در حکم مسلمان است) در صورتی که شش سال او تمام شده باشد، واجب است. نماز میت را باید پس از غسل کردن میت و حنوط

و کفن کردن او خواند و اگر نماز میت پیش از اینها یا در بین اینها خوانده شود کفایت نمی‌کند. برای کسی که می‌خواهد نماز میت بخواند، لازم نیست شرایط لازم در نماز مانند طهارت بدن و لباس و غیره را دارا باشد یعنی کسی که می‌خواهد نماز میت بخواند، لازم نیست با وضو یا غسل یا تیمم باشد و بدن و لباسش پاک باشد و اگر لباس او غصبی هم باشد اشکال ندارد. اگر چه بهتر آن است که تمام چیزهایی را که در نمازهای دیگر لازم است رعایت کند.

آنچه در نماز میت واجب است، عبارتند از:

۱- قیام: یعنی کسی که نماز میت می‌خواند باید ایستاده نماز را به جا بیاورد مگر آنکه قادر به قیام نباشد. ۲- نیت و قصد قربت: یعنی در موقع نیت میت را معین نماید و نماز را به قصد قربت بخواند. ۳- استقبال قبله: کسی که بر میت نماز می‌خواند، باید رو به قبله باشد و واجب است میت را مقابل او به پشت بخوابانند به طوری که سر میت به طرف راست نمازگزار و پای او به طرف چپ نمازگزار باشد؛ ۴- تکبیرات پنج‌گانه: و این که این تکبیرات و دعاهای پشت سر آنها را به طوری به دنبال هم بخواند که نماز از صورت نماز خارج نشود و موالات آن حفظ گردد. از میان واجبات ذکر شده، نیت و قیام برای فرد قادر و تکبیرات رکن نماز میت هستند و بقیه واجبها

غیر رکن هستند. نماز میت پنج تکبیر دارد؛ به این صورت که لازم است نمازگزار پس از تکبیر اول شهادتین بگوید و پس از تکبیر دوم صلوات بر محمد و آل وی بفرستد و پس از تکبیر سوم برای مؤمنین و مؤمنات دعا کند و بعد از تکبیر چهارم برای میت دعا نماید و به دنبال آن تکبیر پنجم را بگوید و به این ترتیب نماز میت اقامه می‌شود. البته نمازگزار هر چه قدر در دعاهای نماز جهد بیشتری داشته باشد، و دعا بیشتر نماید و نمازش را با تفصیل بیشتری به جای آورد فضیلت افزون‌تری خواهد داشت. با توجه به آنچه گفته شد، اگر نماز گزار پنج تکبیر به ترتیب زیر بگوید کافی است:

ابتدا نیت کند و تکبیر اول را بگوید و پس از آن بگوید:

«اشهد ان لا اله الا الله وأن محمداً رسول الله»؛ بعد تکبیر دوم را بگوید و پس از آن بگوید: «اللهم صل علی محمد وآل محمد»؛ بعد تکبیر سوم را گفته و پس از آن بگوید: «اللهم اغفر للمؤمنین والمؤمنات»؛ بعد تکبیر چهارم را گفته و پس از آن بگوید: «اللهم اغفر لهذا المیت» و اگر میت زن باشد، بگوید: «اللهم اغفر لهذه المیت»؛ و به دنبال آن تکبیر پنجم را بگوید. نظر فقها بر این است که هرگاه پس از دفن میت، علم حاصل

شود که نماز میت خوانده شده اشتباه بوده است، چنانچه مدتی که موجب متلاشی شدن جسد می‌شود، نگذشته باشد، نبش قبر شده و نماز اعاده می‌گردد و الا بدون نبش قبر نماز بر میت خوانده می‌شود. نکته دیگر در اقامه نماز میت این است که نماز میت را می‌توان به صورت افرادی یا جماعت خواند و دیگر این که برای چند میت می‌توان به صورت مجموع یک نماز میت اقامه کرد که طبیعی است در این صورت مرجع ضمائر و نیت اقامه نماز را باید به مجموع میت‌ها در نظر بگیرند

نماز طواف واجب خانه کعبه

یکی از اعمال عمره و حج ، طواف است ، یعنی هفت دور گشتن به دور خانه خدا با شرایطی که در مناسک حج آمده است ، بعد از تمام شدن طواف باید فوراً (بین آن دو فاصله نشود و تأخیر در حدّ متعارف مانعی ندارد) دو رکعت نماز به نیت نماز طواف مثل نماز صبح در کنار مقام ابراهیم بخوانند و نباید بین نماز و طواف فاصله بیفتد یا در جای دیگری غیر از مقام ابراهیم خوانده شود. بلند یا آهسته خواندن نماز طواف، جائز است و در آن خواندن هر سوره ای نیز جائز است هر چند مستحب است در رکعت اول بعد از حمد، سوره توحید و در

رکعت دوم «قل یا ایها الکافرون» خوانده شود. در نماز طواف و نیز سایر نمازها ی مربوطه ، جلوتر بودن یا برابر ایستادن زن و مرد در نماز، به صحت نماز ضرر نمی زند.

شک در نماز طواف و خواندن آن

اگر کسی در اثنای سعی یا بعد از آن شك کرد که آیا نماز طواف را خوانده یا نه، به شکش اعتنا نکند.

اگر کسی قبل از شروع در سعی شك کرد که آیا نماز طواف را بجا آورده یا نه، باید آن را بجا آورد.

اگر کسی بعد از تمام شدن نماز، شك کند که آیا آن را درست خوانده یا نه، به شکش اعتنا نکند.

نماز قضای پدر و مادر

پس از مرگ پدر یا مادر بر پسر بزرگتر او واجب است نماز و روزه هایی را که پدر یا مادر به خاطر عذری بجا نیاورده باشد، آن نماز و روزه ها را قضا کند. اگر پسر بزرگتر نمی داند که از پدر یا مادرش نماز و روزه ای قضا شده یا نه، چیزی بر او واجب نیست و تفحص و جستجو نیز لازم نمی باشد. بر پسر بزرگتر واجب است نمازها و روزه هایی که والدین بر اثر عذر شرعی ترك کرده و موفق بر قضای آن نشده اند را بجا آورد، و نسبت

به غیر آن وظیفه ای ندارد. مگر اینکه وصیتی کرده باشند که مطابق آن باید عمل کرد. هر چند در صورت امکان شایسته است فرزندان نسبت به آنچه بر آنها واجب نیست نیز اقدام کنند. قضاای نماز و روزه پدر که بر پسر بزرگ واجب است، با فوت وی پس از فوت پدرش، بر پسر و یا برادر او واجب نمی‌شود.